МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет економіки і підприємництва

Кафедра обліку і оподаткування

Допущено до захисту
«___»_____ 2023 р.
Зав. кафедри, д.е.н., професор
_____ **Мельник Л.Ю.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ОБЛІК, АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В СТОВ «МИЗИНІВСЬКЕ» ЗВЕНИГОРОДСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Виконав – студент 2 курсу, групи 21 м-з/о
освітньої програми «Облік і оподаткування»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Санкевич Віталій Валерійович

Науковий керівник – к.е.н., доцент
Андрусяк Василь Миколайович

Умань – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП		4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ		6
РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА		12
2.1.	Фінансово-економічні показники діяльності підприємства	12
2.2.	Облік основних засобів на підприємстві	18
2.3.	Особливості аналізу і контролю основних засобів підприємства	26
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА		36
ВИСНОВКИ		45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		48
ДОДАТКИ		

ВСТУП

Актуальність теми. Основні засоби є необхідним фактором кожного виробництва. Їх стан та ефективне використання прямо чи опосередковано впливає на кінцеві результати господарської діяльності підприємства. Ринкові відносини передбачають конкурентну боротьбу між різними товаровиробниками, перемогти в якій зможуть лише ті з них, хто найбільш ефективно використовують всі види наявних в них ресурсів. Виявити та практично використовувати ці резерви можливо за допомогою досконалого обліку, економічного аналізу і контролю. В зв'язку з цим виникає потреба удосконалення теоретичних і методичних аспектів визнання, класифікації, документування, оцінки та відображення основних засобів в системі бухгалтерського обліку, а також аналізу і контролю за основними засобами та встановлення їх впливу на господарську діяльність підприємства.

Проведене дослідження наукових праць провідних вчених-економістів та практики господарської діяльності свідчить про те, що окремі теоретичні та практичні положення щодо трактування основних засобів є дискусійними, а низка важливих аспектів класифікації, визнання, оцінки, методики їх обліку, аналізу і контролю потребують уточнення та подальшого удосконалення.

Таким чином, потреба теоретичного обґрунтування й розробки системи інформаційного забезпечення управління основними засобами підприємства зумовили вибір теми дослідження та її актуальність.

Метою роботи є узагальнення теоретичних, методичних і організаційних положень, а також розробка наукових і практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку, аналізу і контролю основних засобів аграрних формувань відповідно до сучасних вимог менеджменту.

Для досягнення поставленої мети визначені і реалізовані слідуючі завдання:

- розкрити економічну сутність і зміст основних засобів, а також їх класифікації як об'єкта обліку та контролю;

•оцінити діючий порядок відображення основних засобів у регістрах бухгалтерського обліку та фінансовій звітності;

•розробити практичні пропозиції із удосконалення обліку, аналізу і контролю основних засобів підприємства через вдосконалення документування як елементу методу бухгалтерського обліку та розробку алгоритмів проведення внутрішнього контролю та аналізу.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методично-організаційних та практичних аспектів обліку, аналізу і контролю основних засобів підприємства, спрямованих на забезпечення керівників інформацією для управління на всіх рівнях.

Об'єктом дослідження є процеси обліку, аналізу і контролю основних засобів у сільськогосподарських підприємствах, зокрема у досліджуваному суб'єкті ведення господарської діяльності.

Методи дослідження. Для забезпечення досягнення поставленої мети в роботі використовувались такі методи економічних досліджень: аналізу і синтезу – для розкриття суті основних засобів як категорії бухгалтерського обліку; причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний – для удосконалення класифікації основних засобів; моделювання та формалізації – для удосконалення первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку; логічного моделювання, системного підходу, аналогії – для розробки структурно-логічної схеми порядку визнання основних засобів; порівняльного аналізу – для визначення структури й динаміки основних засобів агропідприємства; табличний та графічний прийом використовувалися для відображення отриманих результатів.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі і нормативно-правові акти з обліку основних засобів, наукові праці і методичні розробки вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, а також дані поточного обліку та звітності досліджуваного сільськогосподарського товариства.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Економічна сутність і матеріально-речовий зміст основних засобів служать визначальними характеристиками в окресленні їх значення для здійснення відтворювальних процесів, функціонування та розвитку будь-якого виробництва. Вся сукупність наявних виробничих капіталів складає найбільшу за питомою вагою частину національного багатства країни. Основні засоби визначають характер матеріально-технічної бази виробничої сфери на різних етапах її розвитку. Зростання і вдосконалення засобів праці забезпечують безперервне підвищення технічної оснащеності та продуктивності праці виробничого персоналу.

Аналіз економічної наукової думки в галузі обліку дає підставу стверджувати, що сьогодні немає єдиного підходу до визначення категорії «основні засоби». У зв'язку з тим, що вчені застосовують різні категорії, поняття та терміни, а саме: основні засоби, капітал, необоротні активи, матеріальні активи, пропонуємо виокремити категорію, «основні засоби», та розглянути її точки зору як інтерпретують національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) [2, 22, 28,].

Відповідно до НП(С)БО 7 "Основні засоби" – це матеріальні активи, які підприємство експлуатує з метою використовування в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здача в оренду іншим підприємствам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використовування (експлуатації) яких складає понад один рік (або операційного циклу, якщо він більше року) [42].

Об'єкт основних засобів – це закінчений пристрій з всіма пристосуваннями і приладдям для виконання певних самостійних функцій, чи відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначень, що мають для обслуговування загальні пристосування, приладдя,

керування та єдиний фундамент, внаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, певну роботу тільки у складі комплексу.

Якщо один об’єкт основних засобів складається із частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об’єкт основних засобів. Об’єкт основних засобів визнається активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена.

До основних засобів відносяться:

– будівлі, споруди, устаткування, обчислювальна техніка, прилади, транспортні засоби, інструменти, інвентар і інші засоби праці, вартість яких поступово зменшується у зв’язку із зносом;

– сільськогосподарські машини і знаряддя, робоча і продуктивна худоба, будівельний механізований інструмент і бібліотечні фундації – незалежно від вартості;

– капітальні вкладення в багаторічні насадження, на поліпшення земель (меліоративні, осушні, іригаційні і інші роботи) і в орендовані будівлі, споруди, устаткування і інші об’єкти, що відносяться до основних засобів.

Класифікація основних засобів призначена для використовування в автоматизованих системах управління при рішенні наступних задач:

1) організації систематичного обліку і звітності в частині основних засобів;

2) визначення норм амортизації основних засобів і віднесення амортизаційних відрахувань на витрати виробництва;

3) проведення робіт по перепису, оцінці і переоцінці об’ємів складу і стану основних засобів;

4) реалізації комплексу облікових функцій по основних засобах в рамках робіт за державною статистикою;

5) здійснення міжнародних зіставлень по структурі і стану основних засобів;

6) визначення розрахунків похідних економічних показників, включаючи

фондомісткість, фондовіддачу і т.д., а також рекомендованих нормативів проведення капітальних ремонтів основних засобів [8, 26].

Залежно від характеру, стану основних засобів, часу оцінки розрізняють такі види вартості (за Національним (положенням) стандартом бухгалтерського обліку № 7 “Основні засоби”): первісна вартість; переоцінена вартість; залишкова вартість; вартість, яка амортизується; ліквідаційна вартість. Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів [42].

Переоцінена вартість – вартість необоротних активів після їх переоцінки. Залишкова вартість – різниця між первісною (переоціненою) вартістю та сумою зносу основних засобів. Справедлива вартість – ринкова вартість, визначена шляхом експертної оцінки, яку, як правило, визначають професійні оцінювачі. Вартість, яка амортизується – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості. Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов’язаних з продажем (ліквідацією) [21, с. 90].

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Одиницею обліку основних засобів є об’єкт основних засобів. Первісна вартість об’єкта основних засобів складається з таких витрат: суми, що сплачують постачальникам активів за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків); реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв’язку з придбанням (отриманням) прав на об’єкт основних засобів; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв’язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємством); витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів; витрати на установку, монтаж, налагодження основних засобів; інші витрати, безпосередньо пов’язані з доведенням основних засобів

до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Витрати на сплату відсотків за користування кредитом не включаються до первісної вартості основних засобів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок позикового капіталу. Первісна вартість об'єктів основних засобів, зобов'язання за які визначені загальною сумою, визначається розподілом цієї суми пропорційно до справедливої вартості окремого об'єкта основних засобів. Первісною вартістю основних засобів, що внесені до Статутного капіталу підприємства визначається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість [53, с. 269].

Основні засоби зношуються не тільки фізично (наприклад, машини, устаткування і ін.), але і старіють за своїми технічними характеристиками, а також економічної ефективності, тобто підлягають моральному зносу. Моральний знос обумовлюється двома чинниками: зростанням продуктивності праці і темпами технічного прогресу. Поява досконаліших зразків устаткування і інших видів основних засобів веде до морального зносу діючих основних засобів і зниження продуктивності праці. Знос під впливом сил природи залежно від дії зовнішніх чинників приводить до передчасного старіння основних засобів.

Оскільки необоротні активи приносять підприємству економічні вигоди протягом кількох років, необхідно розподіляти вартість цих активів між звітними періодами для забезпечення відповідності доходів і витрат. Це досягається шляхом амортизації. Згідно з НП(С)БО 7 "Основні засоби" амортизація – це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання. Слово амортизація походить від слова amortisation – сплата боргів [32, 45].

Вартістю, яка амортизується, є первісна (або переоцінена) вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості. Об'єктом амортизації є всі необоротні активи, що мають обмежений строк корисної експлуатації. Земля, строк корисного використання якої необмежений, не підлягає амортизації.

Методологічні засади оформлення та здійснення обліку, аналізу та контролю основних засобів визначено цілим рядом чинних нормативно – правових актів України, норм яких повинні дотримуватись всі суб'єкти підприємницької діяльності. Детальніше ознайомимося із ними в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Основні складові нормативно-правового забезпечення щодо регулювання обліку, аналізу і контролю основних засобів

Назва документа	Сутність нормативно-правового документу щодо регулювання обліку основних засобів
Податковий кодекс України	Регулює нарахування доходів, витрат, амортизації основних засобів та податку на прибуток з підприємства в результаті здійснення господарського процесу
Господарський кодекс України	Визначає основні засади господарювання в Україні і регламентує господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення підприємницької діяльності між суб'єктами господарювання
Цивільний кодекс України	Регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників
ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні
ЗУ «Про аудиторську діяльність»	Встановлює правове регулювання контролю за основними засобами, регламентує порядок ведення та процес здійснення контролю аудиторських перевірок
НП(С)БО 7 «Основні засоби»	Регламентує основні вимоги і роз'яснення, щодо обліку, аналізу та контролю основних засобів
План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій	Регламентує порядок ведення синтетичного та аналітичного обліку основних засобів
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій	Встановлює порядок відображення та правила застосування плану рахунків в бухгалтерському обліку, типову кореспонденцію рахунків з обліку основних засобів
Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань	Встановлює єдині вимоги щодо порядку інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів
Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей	Цей порядок встановлює механізм визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі знищення матеріальних цінностей, крім дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей

Отже, ми дійшли до висновку, що облік основних засобів потребує подальшого вдосконалення в системі бухгалтерського обліку, аналізу та контролю.

Розв’язання цих проблем дасть можливість згладити негативний вплив різноманітних факторів та покращити сучасний фінансовий стан підприємства.

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Фінансово-економічні показники діяльності підприємства

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) “Мизинівське”, створено відповідно рішення установчих зборів учасників, згідно протоколу №1 від 01 лютого 2012 р. Засновником Товариства є фізична особа Холоменюк Григорій Федотович. Загальна площа території господарства складає 1585,0 га.

СТОВ “Мизинівське” є юридичною особою й має право від власного імені укладати угоди, набувати майнових та особистих немайнових прав й нести обов’язки, пов’язані з його діяльністю, бути позивачем та відповідачем в суді. Товариство набуває прав юридичної особи з дня його державної реєстрації, яка здійснюється в порядку, встановленому законодавством України.

Товариство є підприємницькою структурою і створене з метою задоволення потреб в його продукції (роботах і послугах), а також одержання прибутку від господарської діяльності.

СТОВ “Мизинівське” розташоване в с. Мизинівка, Звенигородського району, Черкаської обл. Предметом діяльності господарства є: вирощування зернових культур, бобових і насіння олійних культур, переробка та реалізація предметів харчування та сільгосппродукції, оптова торгівля зерном, насінням і кормами для тварин.

Власністю СТОВ “Мизинівське” є основні та оборотні засоби, а також кошти та майно, набуте у власність відповідно до законодавства України. Вартість майна та коштів відображується на самостійному балансі Товариства. Товариство є власником майна: яке передане йому Учасниками у власність; продукції, яка вироблена Товариством в результаті господарської діяльності; отриманих прибутків та іншого дозволеного законом майна. Товариство

відповідає по своїх зобов'язаннях всім своїм майном. Прибуток СТОВ "Мизинівське" утворюється за рахунок надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат, а також витрат на оплату праці. Чистий прибуток, який залишається після покриття вказаних витрат, а також розрахунків із кредиторами та бюджетом, залишається в розпорядженні Товариства.

Аналіз основних економічних показників діяльності СТОВ "Мизинівське" за 2018-2022 роки наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз основних економічних показників діяльності СТОВ "Мизинівське" за 2018-2022 рр.

№ п/п	Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення	
							2022/ 2021 (+;-)	2022/ 2021 (%)
1.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	35742	34275	35812	40783	31067	-9716	-23,8
2.	Вартість основних засобів, тис. грн.	22747	20319	21042	19277	20449	1172	6,1
3.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	25403	28690	30725	38661	27760	-10901	-28,2
4.	Витрати на одну гривню чистого доходу, грн.	0,71	0,84	0,86	0,95	0,89	-0,06	-6,3
5.	Фінансовий результат діяльності підприємства до оподаткування, тис. грн.	235	257	248	259	673	414	159,8
6.	Чистий прибуток, тис. грн.	136	188	185	190	552	362	190,5
7.	Середньооблікова чисельність персоналу, осіб	50	48	47	47	45	-2	-4,3
8.	Фонд оплати праці по підприємству, тис. грн.	7300	7392	7635	8131	8328	197	2,4
9.	Чистий дохід на одного працівника, тис. грн.	715	714	762	868	690	-178	-20,5
10.	Середньорічна заробітна плата 1 працівника, тис. грн.	146	154	162	173	185	12	6,9

Проаналізувавши показники діяльності СТОВ “Мизинівське” за 2018-2022 роки можна зробити такі висновки, що чистий дохід від реалізації продукції зменшився на 23,8% в 2022 році порівняно із 2021 роком, а також відповідно зменшилася і собівартість реалізованої продукції на 28,2%. Але незважаючи на це, на СТОВ “Мизинівське” зріс чистий прибуток в 2022 році порівняно із 2021 роком на 362 тис. грн., що є позитивним фактором в діяльності товариства.

Однією з причин зростання витрат є збільшення фонду оплати праці на 2,4%. Це в свою чергу вплинуло на зростання середньорічної заробітної плати одного працюючого, яка на товаристві в 2022 році склала 185 тис. грн.

Аналізуючи всі показники фінансового стану даного товариства можна побачити, що чистий прибуток у звітному році зростає – це є позитивним моментом діяльності СТОВ “Мизинівське”.

Головна умова ефективного функціонування підприємства в умовах ринкового середовища – стійкість його економіки. Для кожного господарюючого суб’єкта існує: внутрішня, фінансова та загальна стійкість. Внутрішня стійкість досягається при такому стані економіки підприємства, який забезпечує досить високий фінансовий результат його діяльності. Фінансова стійкість досягається при стабільному перевищенні доходів над витратами, вільному маневруванні грошовими коштами та стійкому економічному зростанні. Загальна стійкість характеризується позитивним сальдо чистого грошового потоку (перевищенням позитивного грошового потоку над негативним).

Фінансова стійкість визначається раціональною забезпеченістю потреб підприємства фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах. Вона характеризується системою абсолютних і відносних показників.

Абсолютні показники фінансової стійкості – це показники, що характеризують міру забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування.

Відносні показники фінансової стійкості – система коефіцієнтів, аналіз яких полягає в оцінках їх зміни проти теоретично обґрунтованого рівня (оптимального чи критичного) у динаміці змін за попередні періоди.

Аналіз динаміки показників платоспроможності та фінансової стійкості СТОВ “Мизинівське” за 2018-2022 рр. подано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки показників платоспроможності та фінансової стійкості СТОВ “Мизинівське” за 2018-2022 рр.

Показник	Методика розрахунку	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Нормативне значення	Відхилення, +,-	
								2021/ 2020	2022/ 2021
Коефіцієнт покриття	Оборотні активи / Поточні зобов’язання	1,47	1,32	1,37	1,35	1,26	>1	-0,02	-0,09
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Оборотні активи – Запаси / Поточні зобов’язання	1,24	1,18	1,04	1,13	0,61	0,6 - 0,8	0,09	-0,52
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти / Поточні зобов’язання	0,23	0,25	0,2	-0,05	-0,01	>0 збіль-шення	-0,25	0,04
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	Оборотні активи – Поточні зобов’язання	2558	2436	2520	2622	3702	>0 збіль-шення	102	1080
Коефіцієнт платоспро-можності (автономії)	Власний капітал / Підсумок балансу	0,34	0,33	0,32	0,38	0,26	>0,5	0,06	-0,12
Коефіцієнт забезпече-ності власними оборотними коштами	Власні обігові кошти / Оборотні активи	0,25	0,28	0,24	0,26	0,21	>0,1	0,02	-0,05
Коефіцієнт маневрено-сті власного капіталу	Власні обігові кошти / Власний капітал	0,68	0,67	0,63	0,57	0,72	збіль-шення	-0,06	0,15

Проаналізувавши показники в наведені в табл. 2.2 можна зробити висновки, що:

Коефіцієнт покриття (загальний коефіцієнт ліквідності) дає загальну

оцінку платоспроможності товариства. Порівнюючи коефіцієнт покриття ми можемо побачити, що він зменшився на протязі останніх аналізованих періодів, відповідно в 2022 р. на 0,09 проти минулого року, тобто він становив 1,26. Отже, з цього видно, що у товариства погіршився обіг оборотних коштів. Проте, товариство має достатньо ресурсів, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності за смисловим значенням аналогічний коефіцієнту покриття, тільки він обчислюється для вужчого кола поточних активів, коли з розрахунку виключено найменш ліквідну їх частину – запаси. Порівнюючи коефіцієнт швидкої ліквідності ми можемо побачити, що він зменшився у 2022 р. порівняно із 2021 р. на 0,52. Це говорить про погіршення платіжних можливостей товариства щодо сплати поточних зобов'язань, за умови несвоєчасного проведення розрахунків з дебіторами.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності обчислюється як відношення грошових засобів та їхніх еквівалентів і поточних інвестицій до поточних зобов'язань. Порівнюючи коефіцієнт абсолютної ліквідності ми можемо побачити, що він збільшився в 2022 р. на 0,04 проти минулого року та становив -0,01, що говорить про те, що борги підприємства не можуть бути сплачені терміново в будь-який момент.

Чистий оборотній капітал розраховується як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями. Порівнюючи чистий оборотний капітал ми можемо побачити, що він збільшився в звітному році на 1080 тис. грн. порівняно із 2021 р., що свідчить про обмежену можливість товариства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність.

Коефіцієнт платоспроможності (автономії) розраховується як відношення власного капіталу товариства до підсумку балансу товариства. Порівнюючи коефіцієнт платоспроможності ми можемо побачити, що він зменшився в 2022 р. проти минулого на 0,12, що говорить про зменшення питомої ваги власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами розраховується як відношення величини чистого оборотного капіталу до величини оборотних активів підприємства. В нашому випадку коефіцієнт зменшився в звітному році на 0,05 проти 2021 р. та становив 0,21, що свідчить про позитивний фінансовий стан товариства і його забезпеченість власними оборотними засобами.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу розраховується як відношення чистого оборотного капіталу до власного капіталу. Цей показник становив у 2022 р. 0,72, що показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні засоби, а яка – капіталізована.

Отже, проаналізувавши основні економічні показники діяльності товариства, а також показники платоспроможності та фінансової стійкості, можна зробити загальний висновок про те, що СТОВ “Мизинівське” є прибутковим і фінансово-стійким товариством та в подальшому має можливість розширювати свою діяльність.

Згідно з Наказом про облікову політику СТОВ “Мизинівське”, ведення бухгалтерського обліку на товаристві покладено на бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером, застосовується журнально-ордерна система обліку. Журнально-ордерна форма обліку ґрунтується на принципі накопичення. Його суть полягає в тому, що для обліку однорідних господарських операцій використовуються накопичувальні відомості. Журнально-ордерна форма обліку включає такі облікові реєстри: журнали-ордери, відомості (накопичувальні та групувальні), розроблювальні таблиці, Головну книгу. Журнали-ордери побудовані за кредитовою ознакою. На кредиті відповідного синтетичного рахунка облікова інформація в журналі-ордері систематизується у відповідних графах реєстру в розрізі кореспондуючих дебетованих рахунків. Журнали-ордери використовують як для окремого рахунка, так і для групи взаємопов’язаних рахунків. Відомості використовують для складання фінансової звітності.

2.2. Облік основних засобів на підприємстві

При організації документального оформлення обліку основних засобів у СТОВ “Мизинівське” слід керуватися такими нормативними актами:

– Наказом Міністерства статистики України № 352 від 29.12.1995 р. “Про затвердження типових форм первинного обліку”. Цим наказом Міністерство статистики затвердило типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів, які введені в дію з 1 січня 1996 р.

– Переліком типових документів (наказ Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів України № 41 від 20.07.1998 р.).

Рух основних засобів пов’язаний зі здійсненням господарських операцій, з їх надходження, внутрішнього переміщення та вибуття, оформлюють у СТОВ “Мизинівське” типовими формами первинної облікової документації, характеристику яких наведено в таблиці 2.3.

СТОВ “Мизинівське” використовує типові форми:

ОЗ – 1 “Акт прийому – передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів” використовується для:

– зарахування до складу основних засобів окремих об’єктів;

– обліку введення об’єктів основних засобів в експлуатацію;

– оформлення внутрішнього переміщення основного засобу з одного підрозділу (цеху, відділу, дільниці) до іншого;

– вилучення об’єктів зі складу основного засобу при передачі іншому підприємству (організації) як при продажу (обміні), так і при безоплатній передачі.

Перший примірник акту передається у бухгалтерію, і на його підставі робиться запис в інвентарну картку форми ОЗ – 6. При прийманні основного засобу акт складається в одному примірнику, при передачі іншому підприємству – в двох (для обох підприємств), при передачі іншому підрозділу теж у двох (на підставі другого примірника акта працівник, що передає об’єкт основних засобів, робить відповідний запис у інвентарному списку (ОЗ – 9).

Таблиця 2.3

Характеристика типових форм первинних документів з обліку основних засобів на СТОВ “Мизинівське”

Форма документа	Назва документа	Примітки
ОЗ – 1	Акт приймання – передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	Складається на кожен об’єкт окремо, а на декілька – лише в тому випадку, коли об’єкти однотипні, мають однакову вартість і прийняті одночасно на відповідальне зберігання однією й тією ж особою.
ОЗ – 2	Акт приймання – здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об’єктів основних засобів	Зазначаються технічна характеристика та первісна вартість об’єкту. Актом такої форми оформлюється приймання завершених робіт після добудови, реконструкції або модернізації основних засобів.
ОЗ – 3	Акт на списання основних засобів	Після ліквідації основних засобів і складання актів на списання основних засобів перший примірник передається до бухгалтерії, де на його підставі робиться запис до інвентарного списку основних засобів.
ОЗ – 4	Акт на списання автотранспортних засобів	Складається в двох примірниках, підписують члени комісії, затверджує керівник підприємства.
ОЗ – 5	Акт про установку, пуск, демонтаж будівельної машини	Складається при встановленні, запуску і демонтажі будівельної машини, взятої напрокат. Підписується представником будівельної ділянки.
ОЗ – 6	Інвентарна картка обліку основних засобів	Здійснюються записи на підставі актів приймання – передачі основних засобів та акту на списання основних засобів: для обліку окремих об’єктів основних засобів. Як правило, заповнюється в одному примірнику.
ОЗ – 7	Опис інвентарних карток з обліку основних засобів	Застосовується для реєстрації інвентарних карток. Ця форма складається в одному примірнику.
ОЗ – 8	Картка обліку руху основних засобів	Застосовується для обліку руху основних засобів за класифікаційними групами. Відкривається в одному примірнику.
ОЗ – 9	Інвентарний список основних засобів	Застосовується в місцях експлуатації основних засобів за класифікаційними групами. Відкривається в одному примірнику.
ОЗ – 14, ОЗ – 15, ОЗ – 16	Розрахунок амортизації основних засобів	Використовується при нарахуванні зносу основних засобів.

Акт є єдиним первинним документом: у ньому зазначається склад комісії, докладна характеристика об’єкта, джерело придбання, рік спорудження чи

випуску підприємством, дата введення в експлуатацію, коротка технічна характеристика, результати випробування, відповідність технічним умовам, висновок комісії. У разі надходження об'єкта, що вже використовувався зазначається сума зносу.

Акт затверджується керівником установи. Акти зберігаються протягом всього терміну експлуатації об'єкту та протягом трьох років і одного місяця після списання об'єкту з обліку. У кінці акта повинні бути підписи голови комісії з введення в експлуатацію об'єкта основних засобів і її членів з вказанням посади, прізвища, імені і по батькові. Крім того, в акті повинен бути підпис, прізвище, ім'я і по батькові посадової особи підприємства, що прийняла об'єкт основних засобів на збереження, підпис працівника бухгалтерії про відкриття картки обліку основних засобів з відповідною датою і підпис головного бухгалтера підприємства.

ОЗ – 2 "Акт приймання – здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів". Зазначається технічна характеристика та первісна вартість основних засобів. Використовують при оформленні приймання – передачі об'єкту з капітального ремонту, реконструкції або модернізації. Акт складається в одному примірнику і підписується представником установи, уповноваженим на приймання необоротних активів після ремонту, та представником підприємства (організації), що виконувало їх ремонт, реконструкцію чи модернізацію. В акті вказуються кошторисна вартість ремонту, реконструкції, модернізації згідно із затвердженим розрахунком витрат, необхідних для їх здійснення, і фактична вартість закінчених робіт, якщо ремонт, реконструкція або модернізація здійснювалися господарським способом, та в двох – якщо стороннім підприємством (другий примірник передається підприємству, яке здійснювало роботи). На підставі акту вносяться зміни до наступних документів: ОЗ – 6 "Інвентарна картка обліку основних засобів"; ОЗ – 14 "Розрахунок амортизації основних засобів"; ОЗ – 16 "Розрахунок амортизації по автотранспорту".

ОЗ – 3 "Акт на списання основних засобів" та ОЗ – 4 "Акт на списання

автотранспортних засобів" у СТОВ "Мизинівське" використовуються для оформлення вибуття окремих об'єктів основних засобів при повній або частковій ліквідації. Акт складається у двох примірниках і затверджується керівником агропідприємства, потім передається в бухгалтерію, де на його підставі здійснюють запис до форми ОЗ – 9 та вилучають картку форми ОЗ – 6, що відображають у відомості форми ОЗ – 7.

Форма ОЗ – 6 "Інвентарна картка обліку основних засобів" у СТОВ "Мизинівське" використовується для аналітичного обліку та узагальнення інформації про наявність і рух всіх типів основних засобів. Картки заводяться на кожен інвентарний об'єкт або групу однотипних об'єктів, які мають однакову вартість, введені в експлуатацію в один і той же час та знаходяться в одному підрозділі (цеху). Інвентарні картки заповнюються на підставі первинних документів з обліку руху основних засобів: ОЗ – 1 "Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів"; ОЗ – 2 "Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів"; ОЗ – 3 "Акт на списання основних засобів" (при цьому картка вилучається); ОЗ – 4 "Акт на списання автотранспортних засобів" (при цьому картка вилучається).

Дані карток сумарно звіряють з регістрами синтетичного бухгалтерського обліку. Кожна картка, як правило, ведеться в одному примірнику в бухгалтерії, але існує варіант обліку з веденням двох примірників цих форм: один примірник – в бухгалтерії, інший – за місцем експлуатації основного засобу, замість форми ОЗ – 9.

Форма ОЗ – 7 "Опис інвентарних карток з обліку основних засобів" у СТОВ "Мизинівське" використовується для реєстрації інвентарних карток. Ця форма складається в одному примірнику з метою контролю за зберіганням карток. Зареєстровані в описі картки розмішують у картотеці основних засобів, де їх групують за видами, а всередині видів – за місцезнаходженням. Картки недіючих основних засобів групують окремо. Вибуття основних засобів відмічається у картці, яка вилучається з картотеки діючих об'єктів, що

відображається в цьому описі.

Форма ОЗ – 8 “Картка обліку руху основних засобів” заповнюється на підставі наступних форм: ОЗ – 6 “Інвентарна картка обліку основних засобів”; ОЗ – 14 “Розрахунок амортизації основних засобів”; ОЗ – 16 “Розрахунок амортизації по автотранспорту”.

Форма ОЗ – 9 “Інвентарний список основних засобів” використовується за місцем експлуатації основних засобів (цехах, відділах) для обліку кожного об’єкту за матеріально-відповідальними особами.

Форми ОЗ – 14; ОЗ – 15; ОЗ – 16 відповідно – використовуються для розрахунку амортизації основних засобів та заповнюються на підставі інвентарних карток форми ОЗ – 6 з урахуванням змін, внесених актом форми ОЗ – 2 при прийманні-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об’єктів.

У СТОВ “Мизинівське” групуються і використовуються такі типові форми, як ОЗ – 1; ОЗ – 2; ОЗ – 3; ОЗ – 6; ОЗ – 9, які допомагають формувати основні засоби, а також здійснювати постійний контроль за їхнім ефективним використанням, що сприяє добре побудованому обліку основних засобів.

Фінансовий облік основних засобів у СТОВ “Мизинівське” ведеться на рахунку 10 “Основні засоби”, який призначений для обліку господарських засобів, тобто узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об’єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, віднесених до складу основних засобів.

Рахунок 10 “Основні засоби” має такі субрахунки, які використовуються на СТОВ “Мизинівське” для обліку основних засобів:

100 “Інвестиційна нерухомість”;

101 “Земельні ділянки”;

102 “Капітальні витрати на поліпшення земель”;

103 “Будинки та споруди”;

104 “Машини та обладнання”;

105 “Транспортні засоби”;

106 “Інструменти, прилади та інвентар”;

107 “Тварини”;

108 “Багаторічні насадження, плодоносні рослини”;

109 “Інші основні засоби”.

За дебетом рахунку 10 “Основні засоби” СТОВ “Мизинівське” відображає:

- надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковують за первісною вартістю;

- суму витрат, яка пов’язана з поліпшенням об’єктів (модернізація, модифікація, добудова, реконструкція), що зумовлює збільшення майбутніх економічних вигід, первісно очікуваних від використання об’єкта;

- суму дооцінки вартості об’єктів основних засобів.

За кредитом рахунку 10 “Основні засоби” у СТОВ “Мизинівське” відображають вибуття основних засобів:

- внаслідок продажу, безоплатної передачі або відповідності критеріям визнання активом;

- у разі часткової ліквідації об’єкта основних засобів, суми уцінки і зменшення корисності основних засобів.

За допомогою синтетичного обліку неможливо контролювати наявність та рух кожного виду об’єктів основних засобів. Для отримання детальної інформації, необхідної для ефективного використання основних засобів за їх окремими видами та процесами, організовується аналітичний облік.

Аналітичний облік основних засобів ведеться за об’єктами основних засобів. Якщо об’єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то в бухгалтерському обліку кожна з цих частин може визнаватися як окремий об’єкт основних засобів.

У СТОВ “Мизинівське” кожному інвентарному об’єкту присвоюється інвентарний номер, який наноситься на об’єкт і вказується у відповідних первинних документах та регістрах з обліку об’єктів основних засобів (типова форма ОЗ – 1; ОЗ – 2).

Порушення встановлених вимог ведення інвентарного обліку ускладнює

процес обробки документів в бухгалтерії і перешкоджає отриманню оперативної, повної, достовірної, неупередженої та точної інформації про наявність та рух основних засобів.

Аналітичний облік основних засобів у СТОВ “Мизинівське” відображає технічну та економічну характеристики об’єкта, його місцезнаходження, первісну оцінку і переоцінку (індексацію), а також норму амортизаційних відрахувань (норма зносу). В аналітичному обліку відображаються усі зміни, що сталися за час експлуатації основних засобів.

Бухгалтерський облік зносу основних засобів у СТОВ “Мизинівське” ведеться на пасивному рахунку 13 “Знос необоротних активів (амортизація)” – обліковують наявність та рух нарахованої амортизації та індексації зносу необоротних матеріальних і нематеріальних активів, які підлягають амортизації. На даному рахунку господарством відкрито субрахунки:

131 “Знос основних засобів”;

132 “Знос інших необоротних матеріальних активів”;

133 “Накопичена амортизація нематеріальних активів”;

134 “Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів”;

135 “Знос інвестиційної нерухомості”.

За кредитом рахунку 13 “ Знос необоротних активів (амортизація)” відображають суми:

- нарахованої амортизації;

- збільшення зносу необоротних активів у разі їх дооцінки.

За дебетом – суми, віднесені на зменшення зносу в зв’язку з вибуттям основних засобів, їх уцінкою, зменшенням корисності.

Господарські операції СТОВ “Мизинівське” з обліку основних засобів відображено за серпень 2022 р.:

1. Нарахована амортизація основних засобів, які використовуються у виробничій діяльності:

Дт – 23 «Виробництво»	12679 грн.
Кт – 131 «Знос основних засобів»	12679 грн.

2. Нарахована амортизація основних засобів, які використовуються в сфері управління виробництвом:

Дт – 91 «Загальновиробничі витрати» 2537 грн.

Кт – 131 «Знос основних засобів» 2537 грн.

3. Нарахована амортизація основних засобів, які використовуються в адміністративних цілях:

Дт – 92 «Адміністративні витрати» 1242 грн.

Кт – 131 «Знос основних засобів» 1242 грн.

4. Нарахована амортизація основних засобів, які використовуються в сфері збуту:

Дт – 93 «Витрати на збут» 2368 грн.

Кт – 131 «Знос основних засобів» 2368 грн.

5. Нарахована амортизація основних засобів, які використовуються в іншій операційній діяльності:

Дт – 949 «Інші витрати операційної діяльності» 1124 грн.

Кт – 131 «Знос основних засобів» 1124 грн.

У разі безоплатного отримання активу, СТОВ “Мизинівське” відображає його справедливу вартість по дебету рахунка 10 “Основні засоби” і кредиту субрахунку 424 “Безоплатно одержані необоротні активи”. Дохід визнається у міру нарахування амортизації і відображається по кредиту субрахунку 745 “Дохід від безоплатно одержаних активів” у кореспонденції з дебетом субрахунку 424 “Безоплатно одержані необоротні активи”. Ця ж сума обліковується по кредиту рахунка 13 “ Знос необоротних активів (амортизація)” і дебету рахунків витрат підприємства залежно від місця використання цих об’єктів.

Господарські операції у СТОВ “Мизинівське”, що відображають безоплатно отриманий в квітні 2022 року основний засіб:

1. Відображене надходження ваги за справедливою вартістю:

Дт – 106 «Інструменти, прилади та інвентар» 3258 грн.

Кт – 424 «Безоплатно одержані необоротні активи» 3258 грн.

2. Нарахована амортизація ваги за перший місяць його використання прямолінійним методом:

Дт – 23 «Виробництво» 235 грн.

Кт – 131 «Знос основних засобів» 235 грн.

3. Відображений дохід від безоплатно отриманого активу в розмірі амортизації:

Дт – 424 «Безоплатно одержані необоротні активи» 235 грн.

Кт – 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів» 235 грн.

СТОВ “Мизинівське” може самостійно виготовляти основні засоби, тоді первісна вартість основних засобів, створених власними силами, складається із суми витрат, безпосередньо пов’язаних з їх виготовленням. Ці витрати накопичуються в дебеті рахунка 15 “Капітальні інвестиції”. По кредиту рахунка 15 “Капітальні інвестиції” відображається списання затрат у зв’язку з прийняттям об’єкта в експлуатацію. Підставою для списання цих витрат є “Акт приймання-передачі”, складений комісією, створеною за розпорядженням керівника підприємства.

2.3. Особливості аналізу і контролю основних засобів підприємства

Одним із найважливіших факторів виробництва у СТОВ “Мизинівське” є наявність основних засобів і ефективне їх використання. Випуск продукції, зниження її собівартості багато в чому залежить від ефективності використання основних виробничих засобів.

Останнім часом у СТОВ “Мизинівське” спостерігається небажана тенденція до зниження фондовіддачі. Щоб її уникнути, необхідно раціонально використовувати виробничий потенціал, широко впроваджувати нові високопродуктивні технології, удосконалювати структуру та вчасно обновляти основні засоби. Особлива увага повинна бути приділена скороченню термінів освоєння проектних потужностей, збільшенню коефіцієнта змінності роботи устаткування.

Для економічного аналізу показників СТОВ “Мизинівське” особливе значення має розподіл виробничих основних засобів основної діяльності підприємства на дві частини: активну і пасивну. Це пов’язано з їх роллю у процесі виробництва та формування фінансового результату для підприємства. Існує інтерпретації поняття “активна частина основних засобів”: 1) відносяться всі основні засоби за виключенням будівель і споруд; 2) включаються тільки машини обладнання і транспортні засоби, тобто ті, які безпосередньо взаємодіють з предметами праці. Пасивну частину формують основні засоби, які створюють умови для здійснення виробничого процесу – будівлі, споруди, передавальні пристрої, транспортні засоби. Зростання питомої ваги активної частини є показником прогресивності структури основних засобів, підвищення технічної оснащеності підприємства.

Аналіз використання основних засобів і виробничих потужностей дозволяє у СТОВ “Мизинівське”:

- оцінити структуру основних засобів, її відповідність оптимальним параметрам виробництва;

- вивчити темпи, форми і методи відновлення основних засобів та їх відповідність сучасним вимогам виробництва;

- оцінити використання парку наявного устаткування рівня його завантаження;

- оцінити рівень використання діючих потужностей;

- виявити внутрішні виробничі резерви росту ефективності використання основних засобів.

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послу, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Для визначення змін, що відбуваються в складі основних засобів СТОВ “Мизинівське”, необхідно проаналізувати зміну їх складу. Склад

основних засобів визначається специфікою галузі і характеризує виробничо-технічні особливості підприємства. Аналіз складу основних засобів можна зробити за допомогою таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз складу основних засобів у СТОВ “Мизинівське”
за 2018-2022 рр., тис. грн.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+;-)	
						2021/2020	2022/2021
Машини та обладнання	11828	10606	10984	10022	10961	-962	939
Транспортні засоби	7507	6502	6797	6092	6789	-705	697
Інструменти, прилади та інвентар	2730	2235	2209	1966	2147	-243	181
Інші основні засоби	682	976	1052	1197	552	145	-645
Разом:	22747	20319	21042	19277	20449	-1765	1172

При аналізі структури основних засобів визначається співвідношення активної і пасивної частин. Активна частина засобів безпосередньо впливає на предмети праці. Пасивну частину складають засоби, що створюють умови для здійснення процесу виробництва. Підвищення питомої ваги машин і обладнання характеризує прогресивність структури основних засобів, зростання технічної оснащеності підприємства.

Отже, за даними таблиці 2.4 можна зробити висновок, що в 2022 р. вартість основних засобів у СТОВ “Мизинівське” збільшилась порівняно із 2021 р. на 1172 тис. грн. Найбільше збільшення відбулося у групі машини та обладнання, так в 2022 р. порівняно із 2021 р. їхня вартість збільшилась на 939 тис. грн., а в 2021 р. порівняно із 2020 р. зменшилася на 962 тис. грн. Аналогічно збільшення вартості за період 2021-2022 рр. відбулось і по групах: транспортні засоби; інструменти, прилади та інвентар. По групі інші основні засоби спостерігається зменшення вартості в 2022 р. порівняно із 2021 р. на 645 тис. грн.

Також ми можемо проаналізувати терміни експлуатації основних засобів у СТОВ “Мизинівське” відповідно по роках (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Вихідні дані для аналізу середнього терміну експлуатації основних засобів у СТОВ “Мизинівське” станом на 01 січня 2023 р., одиниць

№ п/п	Види основних засобів	Термін використання, років				Разом
		до 3	3-7	7-15	понад 15	
1.	Машини та обладнання	1	3	5	4	13
2.	Транспортні засоби	-	6	5	3	14
3.	Інструменти прилади та інвентар	14	20	27	12	73
4.	Інші основні засоби	8	15	16	12	51
5.	Разом	23	44	53	31	151
6.	Питома вага, %	15	29	35	21	100

Ми знаємо, що термін експлуатації основних засобів має важливу роль. Так як на ці терміни можуть впливати різні фактори, такі як моральний та фізичний знос, може впливати і людський фактор – необережне, недбайливе, упереджене та навмисне псування виробничих потужностей. При ведені бухгалтерського обліку СТОВ “Мизинівське” може визначити корисний термін експлуатації основних засобів.

За даними таблиці 2.5 середній термін експлуатації основних засобів у СТОВ “Мизинівське” дорівнює близько 5 років ([(1,5*23)+(5*44)+(11*53)+(19*31)]/305). Найбільшу питому вагу займають основні засоби, термін використання, яких становить від 7 до 15 років (53%), а частка основних засобів терміном використання від 3 до 7 років – 44%.

Також ми можемо за відповідними формулами і даними фінансовими результатами (показниками) аналізувати рух та технічний стан основних засобів.

Коефіцієнт зносу на початок року = ф.1р.1012гр.3 / ф.1р.1011гр.3 (2.1)

Даний коефіцієнт характеризує частку вартості основних засобів, що

списана на витрати діяльності в попередніх періодах, і вказує на зношеність основних засобів підприємства.+

Аналізуємий період 2021 рік – коефіцієнт зносу становить (11573/32615) = 0,36;

2022 рік – (10264/34528) і становить 0,3.

Коефіцієнт зносу на кінець року = ф.1р.1012гр.4 / ф.1р.1011гр.4 (2.2)

2021 р. = (10264/32615) = 0,31;

2022 р. = (11526/35670) = 0,32.

Даний коефіцієнт характеризується невеликим зростанням. Це може бути зумовлене низькими темпами оновлення основних засобів, невиконанням завдання з введенням в експлуатацію основних засобів та їх амортизацією. Також на суму зносу основних засобів великий вплив здійснює метод нарахування амортизації (в даному випадку прямолінійний), що застосовується на агропідприємстві.

Розрахуємо показники забезпечення СТОВ “Мизинівське” основними засобами та узагальнимо одержані результати у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз динаміки показників забезпечення СТОВ “Мизинівське” основними засобами за 2018-2022 рр.

№ п/п	Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+;-)	
							2021/2020	2022/2021
1.	Вартість основних засобів, тис. грн.	22747	20319	21042	19277	20449	-1765	1172
2.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	35742	34275	35812	40783	31067	4971	-9716
3.	Кількість працівників, чол.	50	48	47	47	45	-	-2
4.	Капіталомісткість, грн.	0,64	0,59	0,59	0,47	0,66	-0,12	0,19
5.	Капіталоозброєність, тис. грн.	454,4	423,3	447,7	410,1	454,4	-37,6	44,3

Виходячи з даних таблиці 2.6, динаміка показників забезпеченості СТОВ “Мизинівське” основними засобами за 2018-2022 рр. змінилась дещо на краще. Враховуючи незначне збільшення вартості основних засобів і зменшення чистого доходу від реалізації продукції, відбулось збільшення

капіталоозброєності на 44,3 тис. грн., що характеризує достатній рівень забезпеченості товариства основними засобами. Капіталомісткість дещо трохи знизилася.

Для узагальнюючої характеристики основних засобів у СТОВ "Мизинівське" розрахуємо групу показників, які характеризують ефективність використання основних засобів (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз динаміки показників ефективність використання основних засобів у СТОВ "Мизинівське" за 2018-2022 рр.

№ п/п	Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+;-)	
							2021/2020	2022/2021
1.	Вартість основних засобів, тис. грн.	22747	20319	21042	19277	20449	-1765	1172
2.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	35742	34275	35812	40783	31067	4971	-9716
3.	Чистий прибуток, тис. грн.	136	188	185	190	552	15	362
4.	Капіталовіддача, грн.	1,57	1,67	1,70	2,12	1,52	0,42	-0,6
5.	Рентабельність основних засобів, %	0,60	0,93	0,88	0,99	2,69	0,11	1,7

Виходячи з даних таблиці 2.7 можна зробити висновок, що ефективність використання основних засобів у СТОВ "Мизинівське" в 2022 році в порівнянні з 2021 роком дещо покращилась. Про це свідчать такий показник, як рентабельність основних засобів, яка збільшилася в 2022 р. проти 2021 р. на 1,7%.

Після проведеного планування, складання плану і програми контрольної перевірки починається сам процес перевірки. На протязі її проходження основною метою контролера є збирання достатніх доказів для написання повного і обґрунтованого висновку. Для збору доказів контролером можуть бути застосовані різні процедури, тобто певні методи пошуку свідчень на СТОВ "Мизинівське". Основні методи отримання контрольних доказів наступні:

1. Спостереження або участь в інвентаризації.

2. Спостереження за виконанням господарських операцій.
3. Усне опитування.
4. Отримання письмових підтверджень.
5. Перевірка документів, отриманих від третіх осіб.
6. Перевірка арифметичних розрахунків.
7. Економічний аналіз.

Інвентаризація на СТОВ “Мизинівське” проводиться в цілях забезпечення достовірності даних обліку та звітності. З точки зору технології контрольної справи інвентаризація – це метод отримання найбільш цінних та дійсних доказів про реальність і точність статей активу балансу, фактів здійснення господарських операцій.

Програму внутрішнього контролю основних засобів і відповідних господарських операцій на СТОВ “Мизинівське” частіше всього не розробляють, тому що у більшості підприємств таких операцій небагато і витрати на спеціальний контроль не виправдовують себе. Тому огляд внутрішнього контролю системи обліку основних засобів є необхідним лише при великій кількості операцій з основними засобами. Однак у будь-якому випадку контрольні процедури направлені на вивчення системи обліку підприємства, а дослідження системи внутрішнього контролю дозволяє отримати цінну інформацію з цього приводу. Найбільш ефективним методом отримання попередньої (необхідної) інформації про стан системи внутрішнього контролю являється тестування.

На початку контрольної перевірки для отримання реальної інформації про наявність та стан зберігання основних засобів на СТОВ “Мизинівське” контролери повинні забезпечити проведення контрольної (повної або часткової) інвентаризації основних засобів. Спеціально призначена комісія перевіряє наявність і технічний стан основних засобів в натуральних та вартісних вимірниках. Для глибокого вивчення складу і структури основних засобів, що знаходяться у розпорядженні підприємства, контролер повинен запросити від керівництва підприємства детальний список всіх основних засобів на дату

проведення перевірки. Але перед проведенням контрольної інвентаризації основних засобів контролер обов'язково повинен вивчити матеріали попередніх інвентаризацій та перевірок.

Тут необхідно ретельно перевірити повноту і своєчасність проведення інвентаризації основних засобів, а також інвентаризаційні описи та додані до них протоколи засідання інвентаризаційних комісій, звірювальні відомості, відомості результатів останньої інвентаризації, рішення керівництва підприємства за результатами інвентаризації в обліку. Така перевірка край необхідна контролеру для того, щоб впевнитись, наскільки можна довіряти результатам внутрішнього контролю, щоб скоригувати ризик і, відповідно, контрольні процедури.

В ході контрольної інвентаризації на СТОВ "Мизинівське" контролер оглядає основні засоби, умови їхнього зберігання та експлуатації, міру використання і закріплення за відповідними структурами, підрозділами та матеріально-відповідальними особами. При цьому особливо перевіряється, чи всі об'єкти основних засобів закріплені за матеріально-відповідальними особами (МВО). Для цього вартість закріплених за МВО основних засобів зіставляють із залишком за рахунком 10 "Основні засоби" на дату перевірки. Встановивши порушення, контролер повинен з'ясувати, чому воно було допущено, хто винен і якими є його наслідки.

В повному об'ємі дотримання дійсного порядку збереження основних засобів виявляють в ході документальних перевірок. Шляхом вивчення облікових даних (по інвентарних картках, формах № ОЗ – 6, ОЗ – 7, ОЗ – 8, ОЗ – 9 та інвентарним описам) необхідно встановити наявність основних засобів за окремими класифікаційними групами та місцями зберігання.

При перевірці операцій по надходженню основних засобів необхідно встановити доцільність та законність їх придбання, своєчасність і достовірність документального оформлення, реальність оцінки та повноту оприбуткування окремих об'єктів.

Оприбуткування та введення в експлуатацію об'єкта основних засобів у

СТОВ “Мизинівське” повинно бути оформлено обов’язково актом прийому-передачі (форма № ОЗ – 1), тоді як його придбання оформлюється накладною або рахунком-фактурою. Тільки з моменту введення об’єкту основних засобів в експлуатацію починається відлік нарахування зносу (амортизації). Звідси можна зробити висновок, що несвоєчасне оприбуткування основних засобів призводить до недонарахування зносу і як наслідок – до перекручення залишкової вартості об’єктів та фінансових результатів діяльності.

Особливу увагу слід приділити перевірці операцій з оприбуткування основних засобів, що були отримані безкоштовно, пересвідчившись в економічній доцільності їхнього переміщення. При цьому контролери встановлюють наявність відповідних двосторонніх актів прийому-передачі вказаних об’єктів, їх технічний стан та своєчасність оприбуткування і закріплення за матеріально-відповідальними особами.

Майно, яке передане в оренду, залишається на балансі орендодавця і обліковується на рахунку 10 із відповідною позначкою в інвентаризаційній картці. Облік майна, що взяте в оренду, ведеться на позабалансовому рахунку 01 “Орендовані необоротні активи”. Таким чином, перевіряючи операції з орендованими основними засобами, контролер повинен перевірити наявність угод на оренду, правильність та обґрунтованість ставок орендної плати, порядок ремонту і повернення основних засобів орендодавцю. При цьому з’ясовується, чи не віддані в оренду основні засоби, які необхідні підприємству, чи не перевищує сума амортизаційних відрахувань за відданими в оренду основними засобами орендну плату, чи своєчасно та повною мірою вноситься орендна плата.

Контролеру необхідно ретельно дослідити правильність оцінки придбання основних засобів. Так основні засоби СТОВ “Мизинівське” які надійшли на підприємство, оцінюються за первісною вартістю, що складається з фактичних витрат на будівництво або придбання, включаючи затрати на доставку, установку та монтаж. Первісна вартість основних засобів може визначатися за домовленістю сторін (договором); виходячи із фактичних витрат на придбання,

установку і монтаж; за ринковою вартістю на дату оприбуткування – при отриманні основних засобів безкоштовно; експертним шляхом – при отриманні основних засобів в рахунок внесків в статутний фонд підприємства та ін. Зміна первісної вартості допускається лише у випадках добудови, реконструкції та часткової ліквідації існуючих об’єктів.

Особливо уважно контролеру у СТОВ “Мизинівське” необхідно перевірити вибуття основних засобів. Це може бути у випадку, якщо:

- проводиться ліквідація зношених, непридатних, старих інвентарних об’єктів або їхніх частин та проводиться їхня заміна відповідно до плану впровадження нової техніки або після їх пошкодження під час стихії чи аварії;
- здійснюється безкоштовна передача іншим підприємствам;
- реалізуються зайві та непотрібні об’єкти;
- списується нестача.

В ході перевірки нарахування амортизації контролеру насамперед необхідно встановити правильність віднесення об’єктів основних засобів до амортизаційних категорій, тобто до класифікаційних груп відповідно Державному класифікатору України. Далі контролер визначає: чи всі об’єкти основних засобів прийняті в розрахунок при нарахуванні амортизації; чи нараховується знос із врахуванням руху основних засобів.

Джерелами інформації тут можуть бути відомості нарахування амортизаційних відрахувань, журнал-ордер № 13 і розрахунки бухгалтерії. По всіх фактах неправильного нарахування амортизації визначаються суми надлишково нарахованої або недонарахованої амортизації. Встановлюють, яким чином цей факт вплинув на собівартість продукції та фінансові результати, визначають причини порушень і винних в цьому осіб, пропонують заходи для передбачення таких недоліків в майбутньому. Перевіряючи обґрунтованість прискореної амортизації, слід мати на увазі, що вона є цільовим методом більш швидкого на зрівняння з нормативними строками служби основних засобів повного перенесення їх балансової вартості на витрати.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах формування ринкової економіки зростає потреба в реєстрації і формуванні конкретної інформації, необхідної для контролю за діяльністю підприємств як зовні (як з боку власника), так і всередині (з боку управлінського персоналу). Для підвищення рівня інформаційного забезпечення потребують подальшого вдосконалення первинна облікова документація та регістри аналітичного обліку основних засобів.

У бухгалтерському обліку СТОВ “Мизинівське” інформація про основні засоби має містити дані про надходження і вибуття основних засобів, стан їх збереження і використання, правильне та своєчасне нарахування зносу, результати реалізації, ліквідації основних засобів, обсяги витрат на ремонтні роботи і поліпшення основних засобів. Важливим моментом відображення в бухгалтерському обліку його об’єктів є первинне спостереження.

Первинний облік – це початкова стадія системного сприйняття і реєстрації окремих операцій, що характеризують господарські процеси і явища, які відбуваються в СТОВ “Мизинівське”. На цій стадії відомості про здійснені господарські операції реєструються в первинних документах.

Первинні документи – це вихідний пункт бухгалтерського обліку. Основою для будь-якого бухгалтерського запису, що відображує в обліку господарську операцію та її наслідки, може бути лише первинний документ. Він складається безпосередньо в процесі здійснення тієї чи іншої операції або відразу після її закінчення. Первинний документ стає найпершим письмовим свідоцтвом її здійснення. Історично в бухгалтерському обліку під первинним документом розуміють письмове свідоцтво певної форми та змісту про фактичне здійснення господарської операції, а також право на її здійснення. Документи є підставою для записів на бухгалтерських рахунках, а вміщені в них дані – фундаментом всієї економічної інформації.

Слід зазначити, що з моменту затвердження пакету первинних документів

з обліку основних засобів відбулися істотні зміни в організації бухгалтерського обліку основних засобів.

Внаслідок прийняття НП(С)БО 7 “Основні засоби”, окремі графи типових форм первинних документів втратили свій зміст і на підприємствах не використовується. Це, наприклад, такі реквізити, як код норми амортизаційних відрахувань, норми амортизаційних відрахувань, джерело придбання (фінансування), дата початку сплати за основні засоби.

Водночас окремі показники, наявність яких передбачена НП(С)БО 7, опинилася поза реєстрацією в типових формах первинного обліку. Отже, необхідно ввести додаткові показники до окремих первинних документів та регістрів аналітичного обліку основних засобів, а саме: строк корисного використання основних засобів; справедлива вартість; дата та сума дооцінки або уцінки об’єктів; метод нарахування амортизації; ліквідаційна вартість; сума ПДВ, сплачена у зв’язку з находженням об’єкта.

Потребують перегляду типові форми розрахунків амортизації, які вже не дають можливість нараховувати амортизацію основних засобів за всіма діючими методами.

Нами запропоновані три нові форми розрахунку амортизації основних засобів, які ми пропонуємо застосовувати у СТОВ “Мизинівське”, і які поділяють залежно від методу нарахування амортизації, а не від виду підприємств чи основних засобів. Розподіл форм розрахунків амортизації за видами підприємств немає сенсу, оскільки П(С)БО 7 поширюється на всі підприємства та організації України, крім державних установ.

Отже, запропоновано три форми розрахунку амортизації основних засобів у СТОВ “Мизинівське” для:

- прямолінійного методу;
- виробничого методу;
- групи методів прискореної амортизації (зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивного).

Розроблені форми розрахунків, завдяки розподілу за принципово різними

методами амортизації, дають змогу згрупувати в кожній з них тільки ті показники, які необхідні для нарахування амортизації за тим чи іншим методом.

На нашу думку, такі складні господарські операції, як, наприклад, переоцінка основних засобів, також потребують розробки окремих форм документів для відображення їх в бухгалтерському обліку. Наші пропозиції щодо змін у чинних типових формах документів з обліку основних засобів запропоновані в додатку А.

Оскільки на більшості підприємств формування первинних документів відбувається в бухгалтерських програмах, можна запропонувати бухгалтерам самостійно внести відповідні зміни у зазначені вище документи до врегулювання цієї проблеми на державному рівні. Порядок з невідповідності чинних форм первинних документів П(С)БО 7 існує проблема відсутності форм документів по окремих операціях з основними засобами, що підтверджують їх здійснення.

На наш погляд, документального підтвердження потребує така операція, як формування первісної вартості основних засобів. Об’єкти основних засобів можуть надходити на підприємство різними шляхами.

Залежно від цього дещо різним буде склад витрат, за якими формуватиметься в обліку початкова вартість об’єкта основних засобів. Усі витрати пов’язані з надходженням об’єктів, підтверджуються відповідними окремими первинними документами, які свідчать про їх здійснення. Проте остаточна сума первісної вартості об’єкта, яка відображена в акті приймання-передачі об’єкта основних засобів й інвентарній картці і складається з цих витрат, фактично не підтверджена первинними документами з її розрахунком.

Для усунення вказаного недоліку пропоную ввести форму “Розрахунок первісної вартості основних засобів”, як додаток до актів приймання-передачі основних засобів. Введення такого документа, на наш погляд, дасть змогу поліпшити інформативність первинного обліку основних засобів, проводити докладний аналіз складових первісної вартості основних засобів і

контролювати правильність її визначення.

Іншою операцією, яка на нашу думку, також потребує окремих форм документів для її відображення в бухгалтерському обліку, є переоцінка основних засобів. Проведення переоцінки основних засобів є складним і багаторівневим процесом. Складність цього процесу полягає в тому, що він потребує досить трудомістких розрахунків на усіх етапах його здійснення: від обґрунтованості прийняття рішення про проведення переоцінки до визначення її кінцевих результатів.

Для визначення потреб у проведенні переоцінки основних засобів відповідно до вимог НП(С)БО 7 запропоновано форму “Акт оцінки справедливої вартості основних засобів”. Акт призначений для документального підтвердження справедливої вартості об’єктів відповідної групи основних засобів і обґрунтованості рішення про проведення їх переоцінки. Справедливу вартість об’єктів, за умови наявності усіх необхідних даних, розраховують автоматично за допомогою найпростішої програми, побудованої на основі програми Microsoft Excel. Автоматизація розрахунку дає змогу оцінити необхідність проведення переоцінки щодо окремих об’єктів основних засобів. У графі 13 акта розраховують відсоток відхилення залишкової вартості об’єкта від його справедливої вартості. У разі, коли таке відхилення є істотним, тобто перевищує встановлений на підприємстві відсоток, програма у графі 13 видає слово “Переоцінка”, а в іншому – знак „-”.

Для розрахунку індексу переоцінки, а також для обліку її результатів загалом пропонується розроблений регістр аналітичного обліку – “Відомість обліку результатів переоцінки основних засобів”. Розрахунок показників у цій формі також автоматизовано на базі Microsoft Excel. Результати переоцінки (дооцінки або уцінки) відображають у графах 11 та 12 відомості за допомогою формул, які введені у ці графи і розраховуються автоматично. Показники відомості взаємопов’язані з показниками, що відображені у акті оцінки справедливої вартості як два “Листи” (“Лист 1” і “Лист 2”) одного файлу Excel.

Якщо взяти до уваги, що середньорічні витрати на ремонт основних

засобів у СТОВ “Мизинівське” становлять 25-30% від їхньої первинної вартості, а сума нарахованої амортизації значно нижча зазначеної величини, можна зробити висновок, що через старіння основних засобів підприємства згадані витрати, як правило, із часом істотно зростають. Тобто із старінням основних засобів, стають частішими й більш тривалими ремонти. Тому, забезпечити повну амортизацію витрат під час експлуатації об’єктів на СТОВ “Мизинівське” неможливо.

При визначенні терміну корисного використання (експлуатації) сільськогосподарське товариство враховує тільки фізичний знос, цим воно значно обмежує свої можливості своєчасного відновлення основних засобів, а отже, і відновлення технології. Керівництво підприємства вважає, що чим довше працює устаткування, тим краще. Тому для СТОВ “Мизинівське” було б доцільно запропонувати по можливості максимально скоротити термін використання (експлуатації) основних засобів при максимальному прагненні використовувати їхній ресурс. Це дозволить через більш інтенсивну амортизацію швидше повертати кошти, вкладені в основні засоби, що в свою чергу дасть можливість частіше закуповувати нові основні засоби і не відставати від сучасних вимог техніки і технологій. Таке прагнення можна реалізувати бухгалтерам і економічним службам підприємства при визначенні політики щодо амортизації основних засобів і цілком використовувати можливості, що надають для цього національні стандарти бухгалтерського обліку і, зокрема, НП(С)БО 7:

- По-перше, основна помилка при визначенні фізичного зносу полягає в ігноруванні передбачуваних умов та інтенсивності експлуатації об’єкта. Наприклад, два абсолютно однакових об’єкти основних засобів, придбані і введені в експлуатацію в один і той самий час, можуть мати зовсім різний фізичний знос за місяць або рік їхньої експлуатації з тієї простої причини, що один з них експлуатується в три зміни на відкритому повітрі і піддається атмосферним впливам, а другий експлуатується в приміщенні й в одну зміну.

- По-друге, помилка полягає в ігноруванні можливого морального зносу.

Навіть у тих випадках, коли підприємство має багаторічну історію експлуатації певних об’єктів основних засобів, яка говорить про повну зміну їхнього складу в зв’язку з удосконаленням і ускладненням технології, як мінімум, один раз на п’ять років, бухгалтера й економічні служби підприємства не хочуть це враховувати при визначенні терміну експлуатації таких об’єктів при їхньому придбанні. І якщо вони за технічними характеристиками можуть експлуатуватися десять років, то такий термін експлуатації і вказується в бухгалтерських документах. У результаті одержуємо в два рази більш “повільне” нарахування амортизації, і через п’ять років, коли прийде час у черговий раз змінювати устаткування через його моральне старіння, ми не будемо мати достатньо коштів для закупівлі нового. Продати морально застаріле обладнання навіть за вартістю менше залишкової скоріш за все не вдасться. Доведеться використовувати інші ресурси чи “залазити” у кредит.

Вирішити проблему морального зносу основних засобів у СТОВ “Мизинівське” можна за допомогою здійснення ряду господарсько-організаційних заходів. Насамперед, машини і механізми повинні використовуватися з максимальним завантаженням, щоб прискорити віддачу їхнього корисного ефекту до настання моменту застаріння, необхідно зробити амортизацію не видом витрат, а зменшенням податкових зобов’язань. Тобто на суму амортизаційних нарахувань зменшується сума податку на прибуток, що підлягає перерахуванню до бюджету. Це полегшило б змогу встановити високі норми амортизації для всіх основних засобів не підвищуючи при цьому ціну товару. А встановлення високих норм амортизації призвело б до прискорення відшкодування витрат на придбання основних засобів, а значить підвищило б швидкість обертання грошей на товаристві. Взагалі така система нарахування амортизації дозволила б зменшити вартість вітчизняних товарів, що значно підвищило б їх конкурентоздатність.

У цьому зв’язку відзначимо, що амортизація тісно пов’язана зі здійсненням науково-технічного прогресу за допомогою встановлення науково-обґрунтованих норм амортизації основних засобів. Тому одним із завдань в

сфері науково-технічного прогресу у СТОВ “Мизинівське” є розробка і поступове введення нових, більш коротких термінів амортизації виробничого устаткування з обмеженням обсягів малоефективного капітального ремонту і збільшенням частки амортизаційних відрахувань, що виділяються на заміну зношеного і морально застарілого обладнання.

Експлуатація СТОВ “Мизинівське” основних засобів після закінчення амортизаційного періоду, крім інших негативних наслідків, викликає значний ріст прямих витрат на ремонти, а це неминуче викликає ріст балансової вартості основних засобів і її недоамортизованої частини. Це призводить до того, що чим старіший об’єкт, тим більша балансова вартість основних засобів. Адже ріст витрат з ремонту одночасно може збільшити первинну вартість, що змінить залишкову вартість. У результаті виникає парадоксальна ситуація – чим старіший об’єкт, тим більша його вартість.

Відбиття витрат на ремонт у бухгалтерському обліку визначається впливом на майбутні економічні вигоди, які очікуються від використання об’єкта. Згідно з МСБО № 16 “Основні засоби”, НП(С)БО № 7 “Основні засоби” і НП(С)БО № 16 “Витрати” витрати на ремонти й інше поліпшення основних засобів, які призводять до збільшення очікуваних майбутніх вигод від використання даних об’єктів, капіталізуються, тобто включаються в первинну вартість основних засобів. Отже, залишкова вартість зростає, але розмір раніше нарахованої амортизації при цьому залишається на попередньому рівні.

Витрати ж, які здійснюються на відновлення або підтримку основних засобів у робочому стані, списуються на витрати того звітного періоду, у якому вони здійснені. Крім того, в обліку списання витрат відбивається також по місцях експлуатації основних засобів. Питання вторинного включення в собівартість витрат, пов’язаних з експлуатацією основних засобів у частині проведених ремонтів, потребують подальшого теоретичного розвитку, оскільки при нарахуванні амортизації основних засобів відбувається формування собівартості й включення її у витрати періоду. При списанні витрат на ремонт, що не поліпшує технічні характеристики основних засобів підприємства,

виходячи зі стандартів обліку, зазначені витрати включають до складу витрат звітного періоду. Витрати на такий ремонт не відбиваються в бухгалтерській інформації, що характеризує фактичний моральний і фізичний стан об'єкта, не змінюють розмір первинної вартості й суму джерела (амортизації).

Відповідно до вище зазначеного витрати на ремонт основних засобів відбиваються в бухгалтерському обліку таким чином:

- у першому випадку на суму здійснених витрат збільшується балансова вартість, що згодом призводить до зростання амортизаційних відрахувань й, отже, до збільшення витрат підприємства за елементом собівартості "амортизація". Однак встановлене джерело (амортизація) по виконаних роботах при цьому не змінює своєї величини, тому що відбувається збільшення первинної вартості основних засобів;

- у другому випадку витрати на зазначені ремонтні роботи відразу потрапляють у витрати поточного періоду, не змінюючи ні первісну вартість, ні розмір амортизаційних відрахувань.

Однак необхідно відзначити, що на практиці зазначені витрати все ж збільшують термін корисного використання основних засобів, їх надійність, стан техніки безпеки й інші характеристики, тому на мою думку показники фізичного й морального зношування мають бути зменшені. З метою усунення подвійного збільшення собівартості було б доцільно у СТОВ "Мизинівське" будь-які витрати по ремонту основних засобів акумулювати на рахунку №15 "Капітальні інвестиції" і відбивати в обліку записом відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків.

Надалі рахунок 15 "Капітальні інвестиції" закривати рахунком 10 "Основні засоби" щодо витрат, що змінюють майбутні економічні вигоди від використання основних засобів, а витрати на ремонт, що не змінюють майбутніх економічних вигод, списувати на зменшення зносу.

У результаті в будь-якому разі зміниться залишкова вартість відремонтованого об'єкта основних засобів. Єдиним обмежуючим фактором при цьому має служити розмір нарахованої амортизації (зносу). При такому

вирішенні даного питання амортизація стане не номінальним, а реальним джерелом проведення ремонтних робіт з підтримки в робочому стані основних засобів, що також виключить подвійне включення в собівартість витрат по нарахуванню амортизації й списанню витрат на ремонт.

Удосконалення обліку витрат на ремонти й інше поліпшення основних засобів дозволить виключити подвійне включення витрат по ремонту у витрати виробництва. Це відбувається тому, що в цей час на будь-який вид ремонту використовуються оборотні кошти підприємства, а віднесення витрат відбувається або через наступне нарахування амортизації в майбутніх періодах, або через віднесення витрат по ремонту на поточні витрати, що неминуче призводить до подвійного обліку витрат.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження організації обліку, аналізу і контролю основних засобів ми дійшли наступних висновків.

1. В результаті проведеного дослідження встановлено, що основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-правових дій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких становить більше одного року. Основні засоби відіграють важливу роль в діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Характерною особливістю засобів праці є те, що вони не мають взаємозамінюваності і тому ефективність їх різна по галузях, підприємствах, окремих видах.

2. Об'єктом дослідження є СТОВ "Мизинівське". Аналіз основних економічних показників діяльності підприємства свідчить, що фінансовий стан підприємства за 2018-2022 рр. є стабільним, спостерігається нормальний рівень його ліквідності та платоспроможності.

3. СТОВ "Мизинівське" відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» має власну бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером. На товаристві використовується журнально-ордерна форма обліку з елементами автоматизації з перспективою в майбутньому створення автоматизованої системи обліку. Внутрішня регламентація обліку в агрогосподарстві, в цілому, відповідає вимогам чинного законодавства.

4. Встановлено, що організація первинного обліку основних засобів на досліджуваному агропідприємстві здійснюється загалом з дотриманням вимог чинного законодавства. Операції оформляються на бланках типових форм, вчасно та без порушень. Найбільш суттєвим недоліком в організації первинного обліку є той факт, що графік документообороту розроблений на агропідприємстві не виконує завдань які на нього покладаються, а носить

формальний характер.

5. Фінансовий облік основних засобів у СТОВ “Мизинівське” ведеться на рахунку 10 “Основні засоби”, який призначений для обліку господарських засобів, тобто узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об’єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, віднесених до складу основних засобів. Аналітичний облік основних засобів ведеться за об’єктами основних засобів. Якщо об’єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то в бухгалтерському обліку кожна з цих частин може визнаватися як окремий об’єкт основних засобів.

6. Проведений аналіз структури та ефективності використання основних засобів на агропідприємстві дозволив встановити, що основні засоби використовуються достатньо ефективно, проте існують резерви підвищення ефективності їх використання. Контроль за здійсненням перевірки операцій з основними засобами є запорукою платоспроможності та майбутнього розвитку підприємства. Ефективна система внутрішнього контролю повинна забезпечувати та сприяти формуванню позитивного результату діяльності підприємства, раціональному використанню усіх елементів його ресурсного потенціалу та запобігати порушенню вимог чинного законодавства.

7. Запропоновано шляхи удосконалення обліку основних засобів, якими є впровадження пооб’єктного обліку основних засобів всіх груп, що потребує нараховувати знос та відносити витрати на ремонт по кожному конкретному об’єкту. З метою удосконалення системи обліку, аналізу і контролю основних засобів на агропідприємстві здійснювати автоматизацію облікових процесів та удосконалити систему показників використання основних засобів.

8. При визначенні терміну корисного використання (експлуатації) сільськогосподарське товариство враховує тільки фізичний знос, цим воно значно обмежує свої можливості своєчасного відновлення основних засобів, а отже, і відновлення технології. Тому для СТОВ “Мизинівське” було б доцільно запропонувати по можливості максимально скоротити термін використання

(експлуатації) основних засобів при максимальному прагненні використовувати їхній ресурс. Це дозволить через більш інтенсивну амортизацію швидше повертати кошти, вкладені в основні засоби, що в свою чергу дасть можливість частіше закуповувати нові основні засоби і не відставати від сучасних вимог техніки і технологій. Таке прагнення можна реалізувати бухгалтерам і економічним службам підприємства при визначенні політики щодо амортизації основних засобів і цілком використовувати можливості, що надають для цього національні стандарти бухгалтерського обліку

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоусова А. Шляхи гармонізації бухгалтерського та податкового обліку основних засобів // Бухгалтерський облік та аудит: наук. журн. 2013. №11. С. 11-18.

2. Бондар О. Проблеми визнання основних засобів у бухгалтерському обліку та податковому обліку // Бухгалтерський облік та аудит: наук. журн. 2011. №3. С. 64-76.

3. Бондар О. До питання оцінки основних засобів підприємства в бухгалтерському обліку // Бухгалтерський облік і аудит: наук. журн. 2010. № 3. С. 23-28.

4. Бондар М.І., Єфіменко В.І., Ловінська Л.Г. Фінансовий облік: підручник: у 2 ч. Ч.1. К.: КНЕУ, 2012. 553 с.

5. Бутинець Ф.Ф., Чижевська Л.В., Герасимчук Н.В. Бухгалтерський, управлінський облік: курс лекцій. Житомир: Рута, 2008. 248 с.

6. Бутинець Ф.Ф. Стандартизація бухгалтерського обліку: погляди в майбутнє // Вісник ЖДТУ. Житомир, 2009. №41. С. 12-21.

7. Бухгалтерський облік для менеджерів та економістів: збірник задач і вправ: навч. посібник. Ф.Ф. Бутинець та ін. Житомир: Рута, 2009. 447 с.

8. Бухгалтерський фінансовий облік: конспект лекцій. Ф.Ф. Бутинець та ін. Житомир: ЖІТІ, 2011. 288 с.

9. Бухгалтерський фінансовий облік: підруч. для студ. спец. облік та аудит ВНЗ. Ф.Ф. Бутинець та ін. 8 – ме вид. перероб. Ж.: Рута, 2010. 832 с.

10. Ворончук П.Т., Огійчук В.М. Довідник з питань бухгалтерського обліку. К.: Україна, 1991. 366 с.

11. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами приклади та коментарі: практ. посіб для бухгалтерів та аудиторів акціонерних товариств та учасників фондового ринку. Київ, 2006. 634 с.

12. Голов С.Ф. Гармонізація фінансової звітності до плану дій «Україна – ЄС» // Бухгалтерський облік та аудит: наук. журн. 2005. №4. С. 6-16.

13. Голов С.Ф. Проблеми і перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні // Бухгалтерський облік та аудит: наук. журн. 2008. № 11. С. 15-23.

14. Городянська Л. Нарахування амортизації в єдиній системі // Бухгалтерський облік та аудит: наук. журн. 2013. №12. С. 37-40.

15. Грабова Н.М., Добровський В.Н. Бухгалтерський облік в виробничих і торгових підприємствах: учбовий посібник для студентів. Київ, 2002 р. 492 с.

16. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: підручник. Ф.Ф. Бутинець та ін. 2-ге вид. Житомир, 2012. 544 с.

17. Друкер П.Р. Ефективне управління: економічні задачі і оптимальне рішення: підручник. К., 2013. 285 с.

18. Житний П. Аналіз наукових досліджень з питань облікової політики // Вісник ЖДТУ. Житомир, 2018. №3. С. 19-23.

19. Житний П. Проблеми формування політики та шляхи їх вирішення // Бухгалтерський облік та аудит: наук. журн. 2017. № 11. С. 10-14.

20. Завгородній В.П., Савченко В.Л. Бухгалтерський облік, контроль і аудит в умовах ринку: 2-є видання, – К.: Фірма “ДІ-КСІ”, 2009 – 832 с.

21. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. К.: КМЕУ, 2000. 334 с.

22. Кучеренко Т. Формування інформації про основні засоби // Бухгалтерський облік та аудит: наук. журн. 2010. №9. С. 38-41.

23. Кучеренко Т., Шайко О. Формування інформації про основні засоби у примітках до річної фінансової звітності // Бухгалтерський облік та аудит: наук. журн. 2007. №6. С. 38-45.

24. Кузьмович П.М. Особливості обліку основних засобів, утримуваних для продажу. Вісник ЖДТУ: наук. журн. 2010. №3(53). С. 135-136.

25. Ловінська Л.Г. Оцінка в бухгалтерському обліку: монографія. К.: КНЕУ. 2006. 253 с

26. Мачулка О. Облік операцій з поліпшення основних засобів // Бухгалтерський облік та аудит: наук. журн. 2012. №4. С. 29-31.

27. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text (дата звернення 05.10.2023).

28. Моторний А. Концепція амортизаційної політики та її вплив на формування основних засобів // Актуальні питання економіки: наук. журн. 2009. № 3. С. 29-34.

29. Муріна Т.С. Шляхи ефективності використання основних засобів на промисловому підприємстві // Держава та регіони: наук. журн. 2007. №6. С. 75-83.

30. Організація бухгалтерського обліку: підручник. Ф.Ф. Бутинець та ін. 3-тє видання, доп. і перер. Житомир: Рута, 2011. 592 с.

31. Павлюк І. Бухгалтерський облік придбання майна з гудвілом і обміну подібних та неподібних об'єктів основних засобів // Бухгалтерський облік та аудит: наук. журн. 2010. №2. С. 20-26.

32. Павлюк І. Бухгалтерський облік переоцінки основних засобів // Бухгалтерський облік і аудит: наук. журн. 2011. № 6. С. 3-10.

33. Петруня Н.В. Класифікація активів підприємств з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2010. №1. С. 235-242.

34. Планування, облік, звітність, контроль у бюджетних установах: навч. посіб. для керівників і фахівців бюджет. установ. Александров В.Т. та ін. К.: НВП «АВТ», 2012. 593 с.

35. Поротько П. Амортизаційний фонд як джерело відтворення основних засобів // Економіка України: наук. журн. 2008. №3. С. 38-43.

36. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755- VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення 30.07.2023).

37. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.0.9.2014. № 879. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text (дата звернення 12.10.2023).

38. Про господарські товариства: закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII (зі змінами та доповненнями). База даних Законодавство України / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text (дата звернення: 10.08.2023).

39. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями). База даних Законодавство України / ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення: 30.07.2023).

40. Про аудиторську діяльність: Закон України від 31.05.2022 №2285-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20#Text (дата звернення 02.10.2023).

41. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 96 № 561. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text (дата звернення 20.09.2023).

42. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text (дата звернення 10.10.2023).

43. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов’язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. URL: https://ips.ligazakon.net/document/RE26142?an=1 (дата звернення 01.10.2023).

44. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» Наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2003 № 617. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text (дата звернення 20.10.2023).

45. Радіонова Н.Й., Ременюк Л.М. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку і контролю основних засобів // Ефективна економіка: : наук. журн. 2015.

№11. С. 46-49.

46. Пушкар М.С. Розробка системи обліку: навчальний посібник. Тернопіль, 2008. 56 с.

47. Саєнко С.Г. Методологія аналізу економічної ефективності використання та відтворення основних засобів. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». 2012. №13. С. 116-120.

48. Саженець С. Організація обліку амортизації основних фондів на підприємстві // Бухгалтерський облік та аудит: наук. журн. 2012. №5. С. 26-38.

49. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. 3-тє вид. Київ. 2000. 578 с.

50. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посібник. М.В. Кужельний та ін. К.: АСК, 2006. 266 с.

51. Ужва А.М., Бубліс Д.Ю. Особливості обліку необоротних активів у міжнародній і вітчизняній практиці та шляхи його удосконалення. Інноваційна економіка: наук. журн. 2013. №1(39). С. 286-288.

52. Хомин П.Я., Журавель Г.П. Звітність підприємства: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ; Професіонал, 2008. 651 с.

53. Чебанова Н.В., Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік: навч. посіб. для студ. Київ; Академія, 2009. 672 с.